

Obecně-politické postoje obyvatel ČR

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2004</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.27</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>18. – 28. června 2004</i>
<i>Počet respondentů:</i>	<i>1040</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>kvótní výběr</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>19. července 2004</i>
<i>Kód tiskové informace:</i>	<i>po40819</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jiří Vinopal</i>

Sledování postojů veřejnosti k některým obecně-politickým otázkám patří do běžné výbavy výzkumů veřejného mínění. Baterie dotazů, zařazená do červnového výzkumu CVVM, se zaměřila především na postoje k obecným otázkám ekonomickým, vybraným aspektům sociálního zabezpečení a osobní odpovědnosti a problematice svobody. Respondenti byli postupně konfrontováni s 9 dvojicemi protikladných výroků a jejich úkolem bylo přiklonit se k některému z každé dvojice, případně zvolit neutrální středovou variantu. (Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil?“)

1. Volný trh vs. státní regulace

Zajímavou kombinaci postojů veřejnosti lze zaznamenat v obecných ekonomicko-politických otázkách.

Tabulka 1: Názory na obecné ekonomicko-politické otázky (Údaje jsou v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „Nevím“)

Výrok A	A ¹	Střed ²	B ³	Výrok B
Rozvoj hospodářství má být ponechán vlastnímu vývoji.	25	22	47	Rozvoj hospodářství má být usměrňován státem.

¹ Podíl lidí, kteří se přiklonili k výroku A.

² Podíl lidí, kteří zaujali středovou neutrální pozici mezi oběma výroky.

³ Podíl lidí, kteří se přiklonili k výroku B.

Výrok A	A	Střed	B	po40819 Výrok B
Velkým hospodářským podnikům má stát umožnit co největší samostatnost.	32	25	37	Na velké hospodářské podniky má stát co nejvíce dohlížet.
Co nejvíce majetku by mělo být v soukromém vlastnictví.	36	35	24	Co nejvíce majetku by mělo být ve státním vlastnictví.
Velikost soukromého vlastnictví by nijak být omezována neměla.	54	17	26	Velikost soukromého vlastnictví by nějakým způsobem být omezována měla.

Jak znázorňují podíly lidí, kteří se přiklonili k některému z dvojice výroků, převažuje na jedné straně přesvědčení, že rozvoj hospodářství má být usměrňován státem a že na velké hospodářské podniky má stát co nejvíce dohlížet, na druhé straně však zároveň převažuje podpora soukromého (oproti státnímu) vlastnictví majetku a odmítání jakéhokoli omezení jeho velikosti. Pokud tyto výsledky poněkud zjednodušíme, lze konstatovat, že česká veřejnost nepreferuje přímé státní vlastnictví majetku, nicméně požaduje státní dohled nad hospodářskými podniky a fungováním ekonomiky.

Pravděpodobně nepřekvapí značná rozdílnost postojů k této problematice u příznivců různých politických stran, které jsou do značné míry projevem hlubších rozdílů mezi typy lidí, kteří k jednotlivým stranám tíhnou. Pokud bychom téma zjednodušili do podoby jednorozměrné stupnice mezi póly prosazujícími státní regulaci a volný trh, pak lze například vysledovat, že společně s věkem plynule roste i náklonnost k variantě státní regulace, zatímco s růstem vzdělání naopak klesá. To pak do značné míry odpovídá i postavení hlavních politických stran na takové stupnici: jako nejdůraznější zastánce státní regulace se zde projeví skupina příznivců KSČM, která je ve vzájemném srovnání tvořena spíše lidmi z vyšších věkových a nižších vzdělanostních skupin, zatímco propagátory volného trhu je nutno hledat zejména mezi potenciálními voliči ODS, kteří spadají naopak spíše do nižších věkových a vyšších vzdělanostních skupin. Nejblíže středu mezi oběma názory se vyskytují sympatizanti ČSSD a spíše proregulační stanoviska vyjadřují přívrženci KDU-ČSL.

2. Státní paternalismus vs. osobní odpovědnost

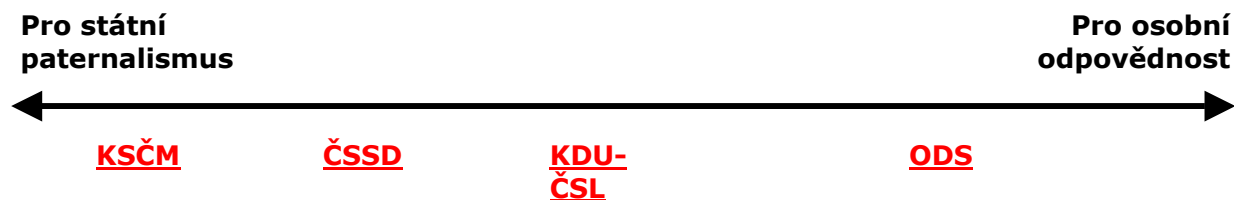
Mírně nekonzistentní postoje lze zaznamenat u tématu státního paternalismu a osobní odpovědnosti.

Tabulka 2: Názory na problematiku státního paternalismu a osobní odpovědnosti (Údaje jsou v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „Nevím“)

Výrok A	A	Střed	B	Výrok B
Stát má zaručit, aby ten, kdo chce pracovat, dostal práci.	53	21	24	Kdo chce pracovat, musí se o získání práce postarat sám.
O sociální zabezpečení občanů se má postarat stát.	60	23	16	O svoji sociální situaci se mají občané postarat sami.
To, co společnost vyprodukuje, by mělo být dále přerozděleno tak, aby měli nakonec všichni přibližně stejně.	18	26	51	To, co společnost vyprodukuje, by nemělo být dále nijak znovu přerozdělováno, každý má mít tolik, kolik vydělá.“

Z výsledků je patrné, že představa státu jakožto zajišťovatele práce a sociálního zabezpečení je u české veřejnosti poměrně silná a výhradní přijímání osobní odpovědnosti za tyto aspekty života není běžným přesvědčením. Na druhé straně však lze zaznamenat jen slabou podporu myšlenky totálního přerozdělování, kterým by byla uměle zajišťována ekonomická rovnost obyvatel. Výsledky lze opět zjednodušit v konstatování, že lidé chtějí, aby se o ně stát postaral v případě nouze či problémů, představa vynucené rovnosti příjmů jim však příliš blízká není.

Značně se přitom mezi sebou opět liší příznivci různých politických stran, což se ukáže, umístíme-li je souhrnně na jednoduchou škálu rozpínající se mezi podporou státního paternalismu a zastáváním osobní odpovědnosti. Přívrženci KSČM se zde logicky opět projevují jakožto výrazní zastánci státního paternalismu, zatímco sympatizanti ODS jsou nejdůraznějšími prosazovateli osobní odpovědnosti. Příznivci ČSSD a KDU-ČSL si v tomto případě vyměnili místa, když nejbližší neutrálního stanoviska se usazují sympatizanti KDU-ČSL, zatímco potenciální voliči ČSSD se kloní spíše k variantě státního paternalismu.

I zde jsou rozdíly mezi příznivci jednotlivých stran do značné míry způsobeny hlubšími sociodemografickými rozdíly mezi těmito skupinami, jako například věkem nebo vzděláním. Náklonnost variantě státního paternalismu totiž opět roste s věkem a klesá se vzděláním⁴, jinými slovy:

⁴ Jistou výjimku v plynulosti tvoří skupina lidí ve věku 20 – 30 let a lidí vyučených či se středním vzděláním bez maturity, kteří se k variantě státního paternalismu vyslovují o

čím mladší a vzdělanější je elektorát dané politické strany, tím spíše bude v protikladu ke státnímu paternalismu preferovat osobní odpovědnost.

3. Prosazování svobody vs. omezování svobody

V případě tématu svobody jsou výsledky o mnoho jednoznačnější, nežli tomu bylo v předchozích dvou tématech.

Tabulka 3: Názory na problematiku svobody (Údaje jsou v %, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „Nevím“)

Výrok A	A	Střed	B	Výrok B
Lidem by mělo být dáno co nejvíce svobody v jednání.	78	16	5	Svoboda jednání lidí by měla být co nejvíce omezena.
Důležitějším úkolem státu je vytvářet podmínky pro to, aby občané mohli uplatnit svá práva a svobody, pokud dojde k jejich porušení.	70	16	12	Důležitějším úkolem státu je občany preventivně kontrolovat a omezovat, aby nemohli porušovat práva a svobody ostatních.

Výsledky ukazují, že česká veřejnost výrazně tíhne jak k maximalizaci svobod, tak k představě státu, který svobody a práva svých občanů hájí v případě porušení, spíše nežli státu, který je preventivně omezuje. Právě díky téměř jednoznačné veřejné podpoře stanoviska prosazujícího osobní svobodu nejsou již rozdíly mezi příznivci politických stran tak výrazné, jak tomu bylo u předešlých dvou témat.

něco více, nežli lidé v sousedních věkových/vzdělanostních kategoriích. To je možno vysvětlit nejistotou těchto osob na pracovním trhu – buď z důvodu prvního vstupu na pracovní trh, nebo nevhodnou a nízkou kvalifikací.